

nieuws- en informatieblad

2013-1 / maart

BELANGRIJKE DATA

- zaterdag 13 april: Bezoek aan Utrecht voor ALV en rondwandeling.
- zaterdag 1 juni 2013: VVNK-symposium in Museum Katwijk.
- 21 - 28 april 2013: Art 2013 in de Jaarbeurs te Utrecht

IN DIT NUMMER

- Van het bestuur: ALV en excursie op 13 april 2013 in Utrecht; terugblik op excursie Groningen; website VVNK verlevendigd (pag 2).
- Evenementen: ALV en stadswandeling Utrecht met bezoek aan Het Broodhuis (synagoge) en Centraal Museum (pag 3).
- Boekbespreking (1): Miniatuurreeks deel 49 (Het Drents Museum. De geschiedenis van het gebouwencomplex) (pag 5).
- De schildersfamilie Korteling uit Deventer (pag 6).
- Boekbespreking (2): Ids Wiersma en Sierd Geertsema (pag 11).
- Art 2013 (pag 13).
- Tentoonstellingsagenda (pag 14).

VAN HET BESTUUR

Algemene ledenvergadering

Op 13 april zullen wij in Utrecht onze jaarlijkse algemene ledenvergadering houden gecombineerd met een excursie. Zie verderop in dit blad en de bijgevoegde vergaderstukken.

Terugblik excursie Groningen

Op 26 januari bezochten wij met ongeveer 40 deelnemers het Groninger Museum, (collectie Veendorp, Nordic Art). 's Middags bekeken we enkele panden met als uitschieter een bezoek aan huize Tavenier. *(foto's Eef de Hilster)*

Komende excursies

Het bestuur is druk doende met het organiseren van het verdere programma voor dit jaar. Op stapel staat voor 1 juni ons tweemaaligs symposium met de voorlopige titel: 'Kunst in bad- en vissersplaatsen rond 1900'. Het symposium zal in het museum Katwijk plaatsvinden.

Nadere bijzonderheden volgen nog.

Website verlevendigd

Onze webmaster Eef de Hilster heeft de kunstenaarsbeschrijvingen op de pagina 'kunstenaars' aangevuld met afbeeldingen uit "Vernieuwing & Bezinning". Tevens zijn nu op de pagina's 'home', 'kunst rond 1900', 'links' en 'sitemap' twee willekeurig gekozen afbeeldingen te zien met toelichting. Doorklikken naar de kunstenaarsbeschrijving is mogelijk. Een bezoek aan onze website www.vvnk.nl is nu nog meer de moeite waard!

EVENEMENTEN

Utrecht, zaterdag 13 april 2013

Algemene Ledenvergadering in Kunstliefde waarna een stadswandeling langs panden uit onze periode naar de voormalige Joodse Synagoge Het Broodhuis aan de Springweg.

In het septembernummer van 'Rond 1900' stond een verkorte versie van de Masterscriptie "Van Braaf tot Stout" van Frouke van Dijk over de Utrechtse kunstverenigingen "Voor de Kunst" en "Kunstliefde" die in 1938 fuseerden. Dit bracht de excursiecommissie ertoe om de ALV te organiseren in Kunstliefde.

Kunstliefde in 1807 opgericht als Teekenkundig Genootschap is een hedendaagse dynamische vereniging van ruim 100 professionele beeldende kunstenaars en een groot aantal kunstliefhebbers in Utrecht. In 1938 fuseerde Kunstliefde met "Voor de Kunst (1895-1938)" en trok in bij deze Vereniging in het pand Nobelstraat 12 A, waar de laatste was gevestigd sinds 1895. Het is een historische omgeving waar we helaas

geen bouwhistorische details kunnen bewonderen maar wel kunstwerken van leden. Zie ook www.kunstliefde.nl

Na de vergadering en de lunch maken we een wandeling door de stad naar Het Broodhuis langs een aantal

Jugendstil- en andere panden uit de periode 1885-1935 onder leiding van Els Jimkes en Resl von Bönninghausen.

Het Broodhuis

Vanaf 1793 maakte de joodse gemeenschap gebruik van een voormalige schuilkerk op deze plek aan de Springweg. In 1849 werd hier een 'echte' synagoge gebouwd, die ingrijpend werd verbouwd in 1926 met een prachtig art deco interieur van architect H. Elte. Sinds 1983 is het gebouw eigendom van de evangelische gemeente. Bij de restauratie is het indrukwekkende synagogeninterieur zoveel mogelijk behouden. De glas-in-loodramen inclusief het glas-in-loodplafond, de grote kroon in het midden en de andere lampen werden alle in de oorspronkelijke staat hersteld.

De glas-in-loodramen inclusief het glas-in-loodplafond, de grote kroon in het midden en de andere lampen werden alle in de oorspronkelijke staat hersteld.

Centraal Museum

Om half drie kunt u een wandeling van ca. 10 minuten maken naar het Centraal Museum, waar u op eigen gelegenheid onder meer de volgende exposities kunt bezichtigen:

- Van Baarencollectie; particuliere kunstverzameling van Josephina en Lambertus Van Baaren tussen 1925

Programma Utrecht

- 10.30 uur Ontvangst met koffie/thee en iets lekkers
Mogelijkheid de tentoon-
gestelde werken van leden
van Kunstliefde te bezichtigen
- 11.00 uur Algemene Ledenvergadering
- 12.00 uur Broodjeslunch
- 13.00 uur Wandeling langs een aantal
Utrechtse Jugendstilpanden
- 13.30 uur Bezichtiging en toelichting
Broodhuis
- 14.30 uur Wandeling naar het Centraal
Museum voor bezichtiging op
eigen gelegenheid van o.a. de
Van Baarencollectie

en 1968 ontstaan onder invloed van kunstpedagoog Bremmer met kunstwerken van o.m. Vincent van Gogh, Piet Mondriaan, Theo van Rijsselberghe, Jan Sluijters, Charley Toorop, Floris Verster, Carel Willink.

- Lion Cachetkamer; kamer ingericht met lambriseringen en meubilair ontworpen door de bekende kunstenaar Carel Adolph Lion Chachet 1864 tot 1945 met o.m. kunstwerken van Van Zijl en Mendes da Costa.
- Architectuur Gerrit Rietveld; zaal met bouwtekeningen en meubels van Rietveld.

Voorts zijn topstukken uit de Collectie van het Centraal Museum te zien waaronder schilderijen van Pyke Koch en Moesman.

Desgewenst kunt u ook een bezoek brengen aan Het Rietveld Schröderhuis, Prins Hendriklaan 50 te Utrecht. Omdat er slechts 12 personen tegelijkertijd het huis kunnen bezichtigen, dient u dit zelf ruim te

voren te reserveren bij het Centraal Museum: rhreserveringen@centraalmuseum.nl of 030-2362310 (11.00-17.00 uur).

Entree Centraal Museum is kosteloos voor Museumkaarthouders en leden Vereniging Rembrandt op vertoon van hun lidmaatschapsbewijs.

Aanmelding & kosten

Voor de jaarvergadering hoeft u zich niet op te geven daarvoor worden geen kosten in rekening gebracht. Maar als u wilt lunchen en de rest van het programma wilt volgen dan dient u zich voor 30 maart op te geven via de website www.vvnk.nl/evenementen of de aanmeldstrook te sturen aan Penningmeester VVNK, Sportlaan 142, 1442 EG Purmerend.

Deelnamekosten:
lunch/stadswandeling: leden € 11, introducties € 13 en jongeren t/m 26 jaar € 5,50.

Adressen en bereikbaarheid

Kunstliefde, Nobelstraat 12 A, ligt op 15 minuten lopen vanaf het Centraal Station Utrecht. Ook kunt u gebruik maken van buslijn: 74 (4 min.) Uitstappen halte Bloemenmarkt/Janskerkhof, vandaar is het nog ca 200 meter lopen.

Broodhuis, Springerweg 162.

Centraal Museum, Nicolaaskerkhof 10, www.centraalmuseum.nl.

Rietveld Schröderhuis, Prins Hendriklaan 50.

Telefonische bereikbaarheid op de dag zelf

Thea de Hilster 06-23 48 33 29
Resl von Bönninghausen 06-12 87 45 53

BOEKBESPREKING (1)

Miniaturenreeks, deel 49

Het Drents Museum.

De geschiedenis van het gebouwencomplex

Jan Jaap Heij, Bekking & Blitz Uitgevers, Amersfoort/Brugge 2012.
ISBN 90 6109 3480, 104 pagina's. Prijs € 9,90.

Lieske Tibbe

Weinig VVNK-leden zullen nooit een bezoek hebben gebracht aan het Drents Museum, de plaats immers waar de collectie

'Schone Kunsten rond 1900' (kortweg: de SSK-collectie) is ondergebracht. De collectie stond tot 2009 in de grote benedenzaal van het 'Griffiehuis', het centrale deel van het museumcomplex, en dicht bij de ingang. Zeker nu de indeling van het museum en daarmee de looproute is veranderd is het goed om extra informatie te hebben over de verschillende onderdelen van het museumgebouw.

Ter gelegenheid van de recente verbouwing en uitbreiding van het museum heeft oud-conservator Jan Jaap Heij een boekje over het museumcomplex geschreven.

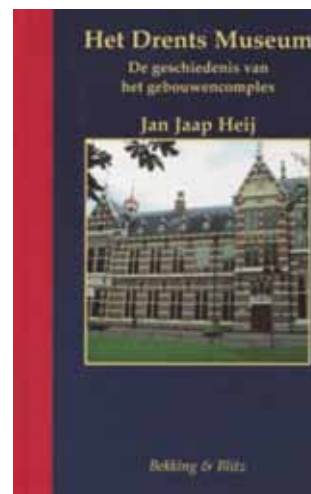
Er is eigenlijk geen sprake van 'de' bouwgeschiedenis van het museum. Het bestaat

uit een samenvoeging van verschillende gebouwen die elk hun eigen geschiedenis hebben. Het oudste deel is de zogeheten 'Abdijkerk' - thans in gebruik als aula -, het laatste overblijfsel van een klooster dat omstreeks 1260 gesticht werd. Rondom dit klooster ontstond een dorpje, waaruit later de plaats Assen gegroeid is. In 1809 gaf Lodewijk Napoleon, koning van Holland, aan deze plaats de status van stad - niet omdat zij zo groot geworden was, maar om politiek-strategische redenen. De Abdijkerk heeft in de loop der eeuwen verscheidene, meestal bestuurlijke, functies gehad en is met het oog daarop ook meerdere malen verbouwd. De muren bestaan echter nog uit authentieke middeleeuwse kloostermoppen.

Tweede in ouderdom is het 'Ontvangershuis' (vanaf de Brink gezien schuin links achter de Abdijkerk). Het werd aan het eind van de zeventiende eeuw gebouwd voor de provinciaal belastingontvanger, gedeeltelijk uit bouwmaterial van het oude (verbrande) klooster. In dit Ontvangershuis bevinden zich al sinds de jaren 1950 de Drentse stilkamers.

Dan volgt, aan de rechterzijde (weer

verbouwing werd de hoofdingang van het museum - helaas - verplaatst van het Griffiegebouw naar het Koetshuis, vroeger één van de bijgebouwen van het Drostenhuis.

Voor wie nu door het interieur van het museum loopt zijn de oorspronkelijke afzonderlijke gebouwen nauwelijks meer te onderscheiden. Diverse onderdoorgangen en trappen laten de plattegronden in elkaar overlopen en de spierwitte wandbedekking van grote delen doet de rest. Gelukkig wordt de opbouw in het boekje duidelijk uitgelegd, met verduidelijkende plattegronden en luchtfoto's. Na lezing komt het hele complex veel overzichtelijker over.

Een van de wandschilderingen in de Statenzaal, naar ontwerp van Georg Sturm (1855-1923).

vanaf de Brink) van het complex, het 'Drostenhuis', in 1774-1780 gebouwd voor de Drost (justitioneel overheidsfunctionaris). Van buitenaf, ten zuiden van de Brink, heeft het, geflankeerd door twee bijgebouwen, een voorname uitstraling maar binnen is van het oorspronkelijke interieur alleen het trappenhuis bewaard. In dit Drostenhuis is nu het onderkomen van de SSK-collectie.

Het meest representatieve gedeelte van de museumbouw is het middenstuk, het gebouw van de provinciale griffie, met z'n fraaie ingangshal en trappenhuis, beschilderingen, glas-in-loodramen, tegelvloeren en monumentale lampen. In z'n huidige vorm - het verving een veel eenvoudiger achttiende-eeuws provinciegebouw - dateert het gebouw uit 1882-1885. Belangrijkste delen ervan zijn de voormalige Statenzaal, waar al menige VVNK-bijeenkomst is gehouden, en niet te vergeten Café Krul op de begane grond met een oorspronkelijk Art Nouveau-interieur van de beroemde banketbakkerij uit Den Haag.

Laatste loot aan de gebouwenstam is de grotendeels ondergrondse nieuwe vleugel met de grote tentoonstellingszaal, die in 2011 gereedkwam. Bij deze spectaculaire

DE SCHILDERSFAMILIE KORTELING UIT DEVENTER

Kees van der Geer

Inleiding

Eén van de kunstenaars die we kennen uit het boek *Vernieuwing & Bezinning* van Jan Jaap Heij en van de website van de VVNK is Bartus Korteling (1853-1930).¹ Minder bekend is dat hij telg was uit een familie van schilders die in de negentiende en twintigste eeuw prominent in Deventer aanwezig waren.

In het Historisch Museum Deventer was in 2011 een tentoonstelling te zien over de schildersfamilie Korteling. Bij deze tentoonstelling verscheen een prachtig boek waarin de acht schilderende leden van de familie gedurende een periode van anderhalve eeuw worden beschreven.²

Sinds begin 2008 voert de familie een documentatieproject van het werk van deze schildersfamilie uit. Een onderzoek dat nog volop gaande is. Er zijn inmiddels ca. 700 schilderijen en ruim 1000 tekeningen gedocumenteerd, maar er moet nog veel onbekend werk bestaan en zoals gebleken is, zeker niet alleen in Deventer en omgeving.

Het meest bekend zijn Bartus en zijn zoon Willem die hun meeste werk tussen 1870 en 1940 gemaakt hebben en waarvan zich ook enkele fraaie stukken bevinden in de collectie van de SSK 1900 uit een legaat van 1973. Maar ondanks de hoge kwaliteit van de getoonde schilderijen en tekeningen is hij tegenwoordig buiten zijn geboortestad nog steeds vrijwel onbekend. Daar willen we wat aan doen met dit artikel over de

Afb. 1. Gerhard Korteling, stamvader, zelfportret.

familie Korteling en een oproep plaatsen om meer informatie.

De schildersfamilie

Stamvader van de familie is: Gerhard Korteling (1809-1888). In 1839 vestigde deze Korteling een schildersbedrijf in de Smedenstraat in Deventer (afb 1).

Het huis- en rijtuigschildersbedrijf dat hij aan de Smedenstraat vestigde, werd later overgenomen door zijn oudste zoon Willem (1850-1916). Deze kreeg acht kinderen, waarvan drie, nl. Gerhard Willem (1886-1912), Willem (1887-1962) en Herman Daniël (1898-1994), ook als kunstenaar actief waren.

De tweede zoon van stamvader Korteling was Bartus Korteling (1853-1930). Deze telg van de creatieve familie werkte als tekenleraar aan de Rijkskweekschool, Rijks Hogere Burgerschool en aan

de Avondteekenschool en had in die hoedanigheid veel invloed op de ontwikkeling van talent. Uit zijn tweede huwelijk werd zoon Willem (1889-1964) geboren. Deze Willem Korteling was de eerste in de familie die fulltime kunstenaar werd. Hij schilderde veel landschappen, (bloem)stillevens en dieren en vond in brede kring, ook nationaal, waardering hiervoor.

Gerhard 1809 - 1888

Gerhard wordt beschouwd als de stamvader van de schildersfamilie Korteling hoewel er in de familie van zijn ouders waarschijnlijk ook al geschilderd en getekend werd.

Afb. 2.
Gerhard,
Mooi Betje - echtgenote
van de schilder

Hij verwierf in 1825 op zijn 16e jaar de zilveren medaille van de "Deventer Teekenacademieschool" en er is gesigneerd werk bekend gedateerd uit 1835-1836 en 1850.

Vanaf 1839 is zijn huis- en rijtuigschildersbedrijf gevestigd in de Smedenstraat te Deventer. Hij bouwt een ambachtelijke reputatie op als decoratie- en rijtuigschilder en zijn tijd voor vrije schilderkunst is beperkt.

Zijn vakkennis blijkt uit een portret van zijn vrouw "Mooi Betje" (afb 2) en een zelfportret, vermoedelijk beide gemaakt omstreeks 1842 (33 jaar), portretten die tot ver in de 20e eeuw steeds aan de oudste

zonen zijn doorgegeven. De portretten bevinden zich thans bij een 5e generatie familielid in Canada en zullen later hopelijk toegevoegd kunnen worden aan de Korteling collectie van het Historisch Museum Deventer.

Willem Gzn 1850 - 1916

Van deze oudste zoon van de stamvader is geen werk in omloop. Hij moest zich volledig concentreren op de overname van de schilderszaak aan de Smedenstraat en ook in de bouwkunde was hij geïnteresseerd en betrokken als secretaris van de lokale bouwkundige vereniging.

Dat hij het ambacht van de decoratieve schilderkunst wel degelijk beheerste blijkt uit het enige overgebleven uitgewerkte grote doek "Buste van een Romeinse godin" uit 1870, dus gemaakt op 20-jarige leeftijd (afb. 3).

Mogelijk is dit een soort examenstuk bij het afronden van zijn opleiding geweest.

Bartus 1853 - 1930

Als tweede zoon van de stamvader Gerhard had Bartus (afb. 4) niet de zorg voor opvolging in

Afb. 4.
Bartus.

Afb. 3.
Willem Gzn,
buste van
romeinse godin.

de schilderszaak en kreeg hij alle ruimte zijn grote teken- en schildertalent te ontwikkelen onder goede leermeesters. Zijn eerste teken- en schilderlessen kreeg Bartus van zijn vader. Daarna volgde hij de avondteekenschool in Deventer, waar hij les kreeg van Jan Striening (1827-1903). Van deze inspirerende leraar, die later docent aan de academie van Rotterdam zou worden, kreeg hij samen met enkele vrienden ook privéles in het schilderen. Het oeuvre van Bartus omvat ruim honderd werken, hoofdzakelijk tekeningen en schilderijen. Niet veel, want het leraarschap nam veel tijd in beslag.

Afb. 5.
Bartus,
Dode Haan en Duif.

De weinige recensies hierover zijn eensluidend lovend. Hij exposeerde niet of nauwelijks en over verkoop werd niet gesproken. Zijn vroege werk bevat laatromantische aspecten, maar over het algemeen wordt zijn oeuvre gekenschetst als impressionistisch of als nabloei van de Haagse School. De meeste kenners zijn het eens over het eigene van zijn werk. 'Deze tekeningen hebben overigens hetzelfde besloten en intieme karakter, dat spreekt

uit het werk van Korteling's meer bekende tijdgenoten: Tholen, Bastert en Poggenbeek' aldus de kunstcriticus P.C. Hamburg.³

Onder zijn vele leerlingen op de beoemde "Avond-Teekenschool" bevonden zich behalve zijn eigen zoon Willem Bzn ook de zoons van zijn broer Willem namelijk Gerhard Willem, Willem Wzn en Herman Daniël en ook de later beroemd en als vervalsers berucht geworden Han van Meegeren.

Het monumentale doek "Dode Haan en Duif" van 1873 (afb. 5) geeft een goed voorbeeld van zijn kunnen op 20-jarige leeftijd.

Gerhard Willem 1886 - 1912

Als oudste zoon van Willem Gzn was hij volgens de gewoonte van die tijd voorbestemd als opvolger in de schilderszaak die zijn grootvader Gerhard had gevestigd. Gerhard Willem had veel schildertalent, maar zijn passie voor het "en plein air" schilderen werd hem fataal. Hij overleed op 25-jarige leeftijd aan een longontsteking die hij opgelopen had doordat hij veelvuldig in de winterse kou had zitten schilderen.

Gerhard Willem heeft niet officieel ge-exposeerd omdat hij op jonge leeftijd overleed. Zijn oeuvre is dus helaas beperkt en het meeste is binnen de familie gebleven, maar zijn bijzondere talent blijkt overduidelijk, zie bijv. "Wintergezicht" (afb. 6).

Zijn tekeningen van familieleden ont-

Afb. 6.
Gerhard Willem,
wintergezicht.

stonden rond 1905 dus nog in zijn opleidingsstijd bij oom Bartus. Zijn ambachtelijk specialisme was met name de verfijnde uitvoering van de wapenschildjes op de adellijke rijtuigen.

Zijn motto was Kleur is Alles. Hij be-reidde als laatste Korteling zelf de verf. Met name op verschillende soorten groen was hij fel, omdat volgens hem de goede kleuren niet te koop waren voor de nuances die hij wilde uitdrukken.

Kenner menen, het gehele schilderserfgoed van de familie overziende, dat hij het potentiële talent had zich te ontwikkelen tot de meest prominente van de Korteling schilders, als hem een langer leven was beschoren geweest.

Willem Bzn (1889-1964)

Zoon Willem van Bartus Korteling heeft zich zijn leven lang kunnen wijden aan de vrije teken- en schilderkunst. Alleen al daarom is zijn oeuvre in omvang meer dan dat van alle andere schilders Korteling bij elkaar. En daarmee is hij ook de meest bekende Korteling. Het merendeel van zijn werk is in particulier bezit. Er komt relatief weinig op de markt. Van hem is ook werk te vinden in de collectie van de SSK.

Zijn eerste tekenlessen kreeg hij van zijn vader Bartus Korteling. Aanvankelijk was de achtertuin van het ouderlijk huis een bron voor zijn vele studies van bloemen, kippen en andere kleine dieren. Later breidde hij deze onderwerpen uit tot landschappen, kleinvee als kalveren en vogels en stillevenen. Zijn hele leven bleef Willem Korteling schilderen in en rond zijn woonplaats Deventer.

Oproep om informatie over de schildersfamilie Korteling

Ondanks dat het documentatieproject Korteling veel informatie heeft opgeleverd over de schildersfamilie, duikt er zelfs 5 jaar na de start nog steeds verrassend werk op (zie www.kortelingsdeschilders.nl). Dat stimuleert de familie om voorlopig door te gaan met het project en ook in dit nummer van 'Rond 1900' een oproep te plaatsen om met ons mee te speuren.

Immers het hoogtepunt van de activiteit en kwaliteit van de belangrijkste schilders uit deze familie valt tussen 1870 – 1930 dus precies in het aandachtsgebied van de VVNK.

Alle informatie hierover is te vinden op bovengenoemde website die o.a. ook gelinkt is aan de website van RKD en VVNK. Elke aanmelding – zoektip of andere suggestie – is welkom op het contact e-mailadres van de website of direct bij:

Valentijn Korteling,
Gisbert Schairtweg 6a
5301XC Zaltbommel
tel. 0418 512150
e-mail: korteling@hetnet.nl

1. J.J. Heij, *Vernieuwing & Bezinning. Nederlandse Kunst en Kunstnijverheid 1885 – 1935* (Zwolle 2004), p. 144.
2. R.H. Smit-Muller, *De familie Korteling* (Zutphen 2011), Walburg pers, gebonden uitgave, 144 pagina's. ISBN 978 90 5730 707.2
3. P.C. Hamburg, 'B. Korteling' in *Elsevier Maandschrift* (juli 1922), p. 148.

BOEKBESPREKING (2)

Ids Wiersma en Sierd Geertsema

De tentoonstelling Ids Wiersma, Sierd Geertsema, Monet & Van Gogh van Friesland is verlengd en nog tot en met 17 maart te zien in Museum Dr8888, Museumplein 2, Drachten.

Een beschrijving van deze tentoonstelling stond in het decembernummer 2012 van Rond 1900.

Onze penningmeester en webmaster hebben de tentoonstelling bezocht en hebben de twee boeken, uitgegeven ter gelegenheid van de tentoonstelling, aangeschaft. De boeken wekken twee tot nu toe vrij onbekende kunstenaars weer tot leven.

Hieronder een bespreking van de boeken van de hand van Thea de Hilster

Ids Wiersma, Monet van Friesland

Paolo Martina, tekstbijdrage Dirk van Ginkel, Uitgave Museum Dr8888, Drachten, 2012.

ISBN 9 789 077 169 186, 128 pagina's, 22 x 17 cm. Prijs € 16,95*.

In alle vijf hoofdstukken van het boek komt terug dat Ids Wiersma (1878 -1965) een perfectionist was. Dat heeft hem in een deel van zijn werk belemmerd. Zijn vele opdrachten zijn technisch knap, maar missen soms de bezieling. In zijn vrije werk, dat hij helaas te weinig heeft gemaakt, zie je een veel lossere toets.

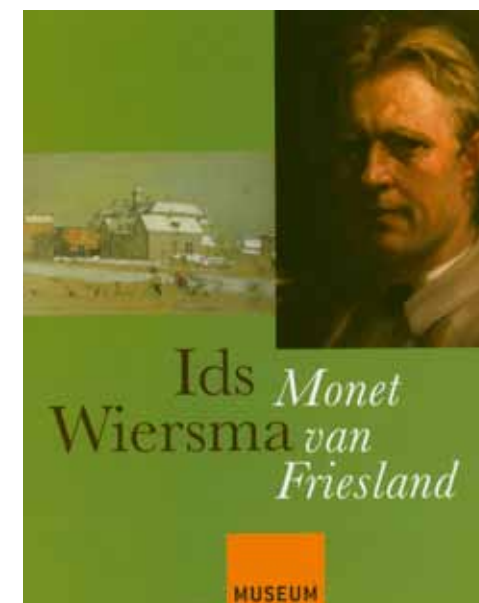
De eerste vier hoofdstukken beschrijven zijn leven en werk, zijn talent en de academie, de vele opdrachten en zijn vrije werk en beschrijft zijn tijdgenoten en verge-

lijkt zijn werk daarmee. Wiersma heeft veel gewerkt om zaken vast te leggen. Zo heeft hij in tien wandschilderingen voor de Rijksmunt de ouderwetse werkmethodes van het muntbedrijf vastgelegd toen deze ging verhuizen. Ook heeft hij veel werk verricht voor het Amsterdamse Gemeentearchief.

In het laatste hoofdstuk geven vier Friese kunstenaars aan wat ze van Wiersma vinden en of en hoe ze zich hebben laten inspireren door een werk van hem.

Het catalogusgedeelte, dat ruim de helft van het boek beslaat, is full color en is ingedeeld in soorten werk: leven en werk, talent en academie, het grafische werk, mensen en dieren, landschappen, stad en platteland, stillevenen en opdrachten en illustraties.

Het is een mooi vormgegeven boek dat een duidelijke indruk geeft van het vele werk dat Ids Wiersma gemaakt heeft.

Sierd Geertsma, Van Gogh van Friesland

Paolo Martina, tekstbijdrage Dirk van Ginkel, Uitgave Museum Dr8888, Drachten, 2012.
ISBN 9 789 077 169 193, 128 pagina's; 22 x 17 cm. Prijs € 16,95*.

Sierd Geertsma (1896 – 1985) werd geboren in Appelscha en woonde er het grootste deel van zijn leven. Hoe hij daar leefde wordt beschreven in het eerste hoofdstuk, dat verluchtigd wordt met enkele foto's van zijn ouders, het huis en Sierd met vrienden.

Vervolgens wordt beschreven hoe Sierd zich ontwikkelde in Groningen, waar hij studeerde aan de Academie Minerva. De met slechts één vinger aan elke hand geboren Geertsma moest in eigen onderhoud voorzien en kwam in de reclame te werken. Het platteland trok en zo vertrok hij weer naar zijn geboorteplaats. Daar tekende, schilderde en etste hij veel uit de omgeving. Hij wordt dan ook wel de chroniqueur van Appelscha genoemd.

Geertsma heeft zijn eigen stijl ontwikkeld, maar er is geen kunststroming te vinden waar zijn werk niet onder valt. Van Naturalisme, Romantiek, Impressionisme, Art Nouveau, Art Deco, Abstract-Expressionisme tot Kubisme, allemaal worden ze wel eens genoemd.

Vier kunstenaars vertellen in het vierde hoofdstuk wat zij van het werk van Geertsma vinden. Zij hebben zich laten inspireren door één van zijn kunstwerken.

Het catalogusgedeelte, dat ruim de helft van het boek beslaat, is full color en is ingedeeld in soorten werk: leven en werk, talent en academie, grafisch werk, mensen

en dieren, landschappen, modernisme en abstractie, stillevens en reclame, illustraties en opdrachten.

Ook dit is een mooi vormgegeven boek met prachtige illustraties.

* De prijs van de twee boeken samen is € 29,95

BEURS ART 2013

In april vindt in de Jaarbeurs te Utrecht de beurs ART 2013 plaats, een voorjaars kunst- en antiekbeurs, waar naast oude kunst en antiek ook hedendaagse kunst en sieraden te zien en te koop zijn. Een 8-daags evenement met diverse activiteiten, zoals lezingen, rondleidingen en een tentoonstelling. De beurs Artantique, die de afgelopen 3 jaar in de Jaarbeurs is gehouden, gaat op in deze nieuwe beurs.

Aan ART 2013 wordt in hal 8 van Jaarbeurs Utrecht door circa 80 kunst- en antiekhandels en galerieën deelgenomen. De kwaliteit van de deelnemers wordt bewaakt door gespecialiseerde selectiecommissies.

De beurs biedt het publiek een aanbod van oude tot actuele kunst en van antiek tot vintage design. Ook een aantal specialisten kiezen voor ART 2013 om zich te presenteren, zodat ook Aziatica, ikonen, klokken, Art Deco, prenten, vintage horloges en antieke en hedendaagse sieraden goed vertegenwoordigd zullen zijn.

Deelnemers uit 'onze' periode zijn:

- Antes Art 1900, Den Haag
- Le Coin Perdu, Utrecht
- Kunstconsult - 20e eeuwse (toegepaste) kunst, Zuidoostbeemster
- Kunsthandel Marco Lagerweij, Haarlem
- Passage Arts, Utrecht
- Het Ware Huis, Lage Mierde

ART2013

authentic · refreshing · tasteful

21 - 28 APRIL 2013 | JAARBEURS UTRECHT

Zie voor meer informatie:
www.art2013.nl

Openingstijden en toegangsprijs

- zondag 21 april t/m zondag 28 april: dagelijks van 11.00 tot 18.00 uur
- Avondopenstelling: woensdag 24 april tot 21.30 uur

Entreprijzen: volwassenen: € 15, jonger dan 18 en ouder dan 65 jaar € 10

VVNK leden hebben op vertoon van hun (geldige) lidmaatschapskaart, evenals kinderen tot 12 jaar, gratis toegang.

TENTOONSTELLINGAGENDA per maart 2013

Apeldoorn - CODA museum
055-5268400 / www.coda-apeldoorn.nl
Elke zondagmiddag van 14.00 - 15.00
gratis rondleidingen

**Pieter Puype; een Zeeuwse beeldhouwer in Apeldoorn;
6 april t/m 30 juni 2013.**

De Zeeuwse beeldhouwer, tekenleraar en houtsnijder Pieter Puype (1874-1942) was vóór de Tweede Wereldoorlog letterlijk beeldbepalend voor Apeldoorn. Tal van openbare monumenten voor de dan snel groeiende stad zijn van zijn hand. Hij leverde een belangrijke bijdrage aan de Nieuwe Kunst, hoewel hij binnen deze beweging op zich geen groot vernieuwer was. Pieter Puype had nauw contact met de Oranjes op Paleis Het Loo.

Hij werd in 1874 in het Zeeuwse Oost-Souburg geboren als zoon van een boerenknecht en houtsnijder. Omdat de jonge Pieter al vroeg een talentvol tekenaar bleek, werd hij door een aantal Zeeuwse notabelen in de gelegenheid gesteld te studeren aan de Amsterdamse Rijkschool voor Kunstnijverheid.

In de hoofdstad bekwaamde hij zich in het beeldhouwen en kwam hij in contact met andere kunstenaars. Na zijn examen werkte hij korte tijd voor Pierre Cuypers (1827-1921), de vermaarde bouwmeester van onder meer het Rijksmuseum en het Amsterdams Centraal Station.

Pieter Puype is in Apeldoorn verantwoordelijk voor een aantal grote openbare monumenten zoals de Kwartjesfontein, het

portret Pieter Puype

Willem I monument en de bronzen plaquettes op de Naald bij Paleis Het Loo. Ook ontwierp en vervaardigde hij een aantal grafmonumenten van welgestelde Apeldoorners uit zijn tijd.

Pieter Puype leerde van zijn vader het ambacht van het houtsnijden en hoewel Apeldoorn zijn tweede thuis werd, bleef hij geïnspireerd door de motieven van de Zeeuwse volkskunst zoals hij ze ook toepaste in zijn houtsnijwerk. In de decoratie van zijn woonhuis en atelier De Zeeuwsche

*Het huis de Zeeuwse knoop,
Tutein Noltheniuslaan 14, Apeldoorn.*

Detail van de Zeeuwse Knoop

Knoop aan de Tutein Noltheniuslaan nr. 14 voeren Zeeuwse motieven dan ook de boventoon. Dit unieke en bijzondere woonhuis is op verrassende wijze in de tentoonstelling aanwezig in de vorm van Puypes huisraad.

De Apeldoornse aannemer en architect Chris Wegerif en zijn Zeeuwse echtgenote Agathe Wegerif vormden rond 1900 de spil van het culturele leven in Apeldoorn. Wegerif was ook betrokken bij de bekende Haagse kunsthandel Arts and Crafts die toonaangevend was in zijn aanbod van meubelen en siervoorwerpen in de stijl van de Nieuwe Kunst.

Pieter Puype voerde veel van de gesneden decoraties uit voor de meubelen van Wegerif. Ook het geschenk dat Arts and Crafts in 1901 aan koningin Wilhelmina aanbood ter gelegenheid van haar huwelijk met prins Hendrik, een portret van de prins in brons, werd door Puype vervaardigd. Dit portret, thans in de Koninklijke Verzamelingen, maar ook de gipsen voorstudie die bij de familie Puype bewaard bleef, zijn in de tentoonstelling aanwezig.

Hoewel Pieter Puype niet als groot vernieuwer te boek staat, behoorde hij toch tot de generatie kunstenaars die omstreeks 1900 een verandering in de beeldhouwkunst nastreefde.

Het slaafse navolgen van klassieke voorbeelden had afgedaan en de weg lag open voor een naturalistische en gestileerde beeldtaal. In zijn vele kinderkopjes – de meeste in marmer uitgevoerd – laat hij voortaan de details weg. Wat dan overblijft zijn ontroerend kinderportretten.

De Amsterdamse beeldhouwer Joseph Mendes da Costa, bekend vanwege zijn expressief gestileerde mens- en dierfiguren, was een groot voorbeeld voor Puype. Hij legde zich op zijn eigen wat bonkige wijze met veel enthousiasme toe op markante volkstypes en aapfiguren in hout, brons en gips.

Amsterdam – Joods Historisch Museum
020-5310380 / www.jhm.nl

**Beestenboel. Dieren in de kunst;
29 maart t/m 1 september 2013.**

Een bonte verzameling apen, kamelen en uilen is te zien in het Joods Historisch Museum. Dieren komen al van oudsher voor op joodse ceremoniële voorwerpen. Ook in de beeldende kunst vormen ze een eindeloze inspiratiebron. De expositie 'Beestenboel; Dieren in de kunst' belicht deze belangrijke rol van dieren. Werk uit eigen collectie wordt aangevuld met bruiklenen van onder meer Artis, het Teylers Museum en het museum Beelden aan Zee.

Al sinds de vroege Middeleeuwen duiken er afbeeldingen van dieren op in de joodse ceremoniële kunst. Vaak verwijzen ze naar de Bijbelse traditie, waarin dieren een belangrijke rol spelen, zoals de slang in

Jaap Kaas, mantelbaviaan.

het scheppingsverhaal. Ook in de beeldende kunst hebben dieren van meet af aan een voorname plaats ingenomen, als realistische weergave van de natuur of als symbool van een bovennatuurlijke verschijning.

Aan het einde van de negentiende eeuw ontstond er bij kunstenaars een nieuwe interesse voor het dier. Dit kwam mede door de opkomst van dierentuinen, zoals Artis in Amsterdam. Studenten van de Rijksakademie voor Beeldende Kunsten maakten er dierstudies met levende en dode modellen.

De joodse kunstenaars Joseph Mendes da Costa, Samuel Jessurun de Mesquita en Jaap Kaas speelden een belangrijke rol in de Amsterdamse kunstwereld in de eerste helft van de twintigste eeuw. In hun werk speelde de dierenwereld een centrale rol. De ligging van Artis in het hart van de toenmalige Amsterdamse Jodenbuurt heeft er ook aan bijgedragen dat deze drie naam maakten als kunstenaar. Zij brachten er veel tijd door voor het maken van voorstudies. Jaap Kaas was er zelfs dagelijks en kreeg de officieuze titel 'beeldhouwer van Artis'.

's-Gravenhage - Gemeentemuseum
070-3381111 / www.gemeentemuseum.nl
Gustave Caillebotte; een impressionist en de fotografie;
t/m 20 mei 2013.

De Franse kunstenaar Gustave Caillebotte (1848-1894) was de stille kracht binnen de impressionisten. Zijn vooruitstrevende werk is vernieuwend, gedurfd en vrij van compromissen omdat hij door zijn goede komaf niet behoefde te leven van de verkoop van zijn werk.

Daarnaast vervulde hij als mecenas een belangrijke rol in het succes van het impressionisme. Hij ondersteunde vrienden als Claude Monet en Auguste Renoir financieel door werk van hen aan te kopen en tentoonstellingen te organiseren. In landen als Frankrijk, Engeland en de Verenigde Staten heeft Caillebotte inmiddels niet alleen als mecenas maar ook als kunstenaar een welverdiende plaats in de kunstgeschiedenis ingenomen. Het Gemeentemuseum Den Haag toont in het voorjaar van 2013 het eerste overzicht van deze grootse kunstenaar in Nederland waarbij de nadruk ligt op de wisselwerking van zijn schilderkunst en de opkomende fotografie.

Boulevard Haussmann, 1880.

HERKOMST: IVO BOUWMAN;
t/m 12 mei 2013.

Van Gogh, Monet, Isaac Israëls, Van Dongen, Jongkind, Breitner: heel wat werken van deze en andere grote kunstenaars hebben het predicaat 'Herkomst: Ivo Bouwman'. De Haagse kunsthandelaar en beëdigd taxateur is gespecialiseerd in Nederlandse en Franse schilderijen rond 1900. Hij heeft in de afgelopen veertig jaar veel fraaie werken verkocht aan particulieren, organisaties en musea. Naar aanleiding van zijn jubileum heeft het Gemeentemuseum Bouwman gevraagd een selectie topstukken te tonen die hij in de loop der jaren heeft verkocht.

Jan Toorop, Spittende boer,
olieverf op doek, 66 x 75 cm.

Het resultaat mag er zijn: Herkomst: Ivo Bouwman is weliswaar een kleine tentoonstelling, maar bezoekers kunnen zich lange tijd vergapen aan de stuk voor stuk prachtige werken.

Liefhebbers van kunst rond 1900 kunnen in het voorjaar van 2013 hun hart ophalen. In de intieme setting van het Willem Cordia kabinet worden zo'n 25 pareltjes uit die periode getoond. Van Kustlandschap in

Kees van Dongen,
Femme rose sur fond rouge,
olieverf op doek, 81 x 100 cm.

Normandië van Claude Monet tot Jardin de Presbytère van Vincent van Gogh. En van twee portretten van Kees van Dongen tot een klein, maar prachtig werk van G.H. Breitner: Drie schoolmeisjes. Andere grote namen van wie werk wordt getoond, zijn bijvoorbeeld J.B. Jongkind, Jan Toorop, Marc Chagall en Jan Sluijters. Drie van de getoonde werken zijn tegenwoordig in het bezit van het Van Gogh Museum. Omdat veel kunstenaars volgens Bouwman vaak in de schaduw staan van grote namen, heeft hij ook een werk geselecteerd van een kunstenaar die niet zo bekend is. Ook dit schilderij – Hommage à Manet van Raimundo de Madrazo Y Garetta – is echter van een uitmuntend niveau.

Ivo Bouwman is al op jonge leeftijd geïnteresseerd in kunst. Hij is zestien als hij zijn eerste kunstwerk koopt. In zijn jonge jaren loopt hij een aantal jaren mee met Hans Cramer, handelaar in oude meesters, en hij bezoekt regelmatig tentoonstellingen. Tijdens zijn studie binnenhuisarchitectuur aan de Koninklijke Academie is het zijn bevloegen leraar kunstgeschiedenis die hem in-

spireert om voor de kunstwereld te kiezen. Hij wordt dan een jaar lang assistent van Cramer en reist daarna twee jaar de hele wereld over om zijn oog te trainen op veilingen, in musea en galleries. Er zijn volgens Bouwman maar weinig mensen die echt goed kijken. "Maar je moet jezelf trainen. Je moet leren zien dat bepaalde aspecten of details bepalen of iets wel of niet een meesterwerk is".

Zijn eerste zaak opent Bouwman in 1972 op de Laan van Meerdervoort en later verhuist hij naar het Lange Voorhout. Daar neemt de zaak in de jaren 70 een enorme vlucht, onder andere dankzij een grote tentoonstelling over Jan Sluijters. Dit is een van de vermaarde kunstenaars die een grote rol spelen in zijn leven, naast Jongkind, Isaac Israëls en Leo Gestel. Door de jaren heen bouwt Bouwman een uitstekende reputatie op, ook ver over de Nederlandse grenzen. Op de TEFAF in Maastricht is hij deelnemer van het eerste uur. Ook is hij 21 jaar lang als expert verbonden aan het televisieprogramma Tussen Kunst en Kitsch. De huidige zaak bevindt zich in de Jan van Nassaustraat.

Nuenen – Van Gogh Museum Vincentre
040-2839615 /

www.vangoghvillagenuenen.nl

**Van Aardappel tot app;
t/m 15 november 2013.**

In Nuenen maakte Vincent van Gogh zijn eerste wereldberoemde schilderij De Aardappeleters. Dat was in 1885. Nu herleven in het museum Vincentre te Nuenen de tijden van toen. Een speciale tentoonstelling laat zien waarom Van Gogh zo graag dit schilderij wilde maken, hoe hij kleur gebruikte, wie zijn modellen waren en wat het schilderij allemaal heeft meegemaakt in zijn lange leven. iPads liggen klaar om de app 'Explore

De Aardappeleters.

Vincent' uit te proberen.

Op 5 minuten loopafstand is nog steeds het huisje te zien waar de modellen van familie De Groot hebben gewoond. Midden in het Brabantse landschap, vlakbij de molen. Alsof de tijd even stil staat.

Pas na tientallen oefeningen van gezichten en handen en twee eerdere versies was het derde schilderij voor Van Gogh de ware. Daar zette hij pas zijn naam op en stuurde het naar zijn broer Theo als verjaardagscadeau. Ook in de hoop dat Theo het onder de aandacht van kunstkenneren en handelaars zou brengen, om verkocht te worden.

Het idee voor De aardappeleters werd geboren op een avond toen Vincent langs het huisje van familie de Groot liep. Zij zaten net aan tafel onder een lamp hun aardappels te eten.

De aardappeleters woonden in een hut, met twee voordeuren en een gedeelde schoorsteen, die bestond uit twee woningen. In één daarvan leefde het gezin De Groot.

De 'eerste versie' van het schilderij is een schets met maar vier personen. Het geeft een impressie van de sfeer in de woning met de eigenaardige effecten van de brandende petroleum lamp en de grote slagschaduw op de muren. Vincent was geïnspireerd door Rembrandt, die veel met de dramatische effecten van licht en schaduw werkte.

In de 'tweede versie' verschijnt de vijfde figuur. Dan ligt de nadruk op het eten van de aardappels en het inschenken van koffie. Ook voegt Vincent enige huiselijkheid toe. Het interieur krijgt een raam, een deur en een bedstee. Op tafel ligt een linnen kleed, een klomp met keukengerei en een klok.

Begin mei is de 'derde' versie klaar, 82 cm hoog en 114 cm breed. Op de rugleuning gesigeneerd met Vincent. Het schilderij is in 7 lagen verf opgebouwd. Op geraffineerde wijze gebruikt hij koele en warme kleuren om de dramatiek te vergroten. Het donkere interieur benadrukt de armoede en de ontberingen van het boerenleven. Donker dat toch kleur heeft.

Waarom zo populair? Om de aardappels? Om de boerentypes? Omdat het zo'n donker schilderij is? Omdat het een eenvoudige maaltijd betreft? Of omdat sommigen het zo lelijk vinden en het dus oproept tot reactie? Wel is het heel herkenbaar om samen een maaltijd te nuttigen, onder armoede of rijke omstandigheden.

De populariteit van De Aardappeleters blijkt uit de lange lijst van tentoonstellingen over de hele wereld.

De tentoonstelling in Nuenen krijgt een extra dimensie met iPads en de app 'Explore Vincent'. Deze app vertelt alles over het leven van Vincent van Gogh. Van zijn kinder-

jaren in Zundert, zijn schooltijd in Tilburg en het begin van zijn kunstenaarschap in Etten-Leur, tot zijn mislukte liefdes en artistieke 'explosie' in Nuenen en zijn verblijf op vele andere plekken in binnen- en buitenland.

Oss – Museum Jan Cunnen
0412-629328 / www.museumjancunnen.nl

Piet Meiners (1857-1903), Een vergeten kunstenaar; t/m 20 mei 2013.

Voor het eerst sinds 110 jaar exposeert Museum Jan Cunnen schilderijen van de vergeten kunstenaar Piet Meiners (1857-1903).

Deze eigenzinnige 'vergeten Tachtiger' schilderde verfijnde stillevens, unieke landschappen en portretten. Daarnaast maakte hij etsen, waarmee hij zijn tijd ver vooruit

Piet Meiners.

was. Door zijn eenzellige, bijna schuwe karakter bleef Meiners lang onbekend bij het grote publiek. In 1903 kwam hierin verandering door een grote solotentoonstelling in Rotterdam. Het succes was echter van korte duur; kort na zijn doorbraak overleed de toen 45-jarige kunstenaar na een tragisch ongeval.

Piet Meiners, zoon van de romantische landschapschilder Claas Hendrik Meiners, studeerde aan de Rijksakademie in Amsterdam, samen met onder anderen Willem Witsen, Jacobus van Looy en Willem Bastiaan Tholen. Deze 'Schilders van Tachtig' vormden een vernieuwingsbeweging van jongeren die optrokken met gelijkgestemde dichters en schrijvers.

Meiners leefde teruggetrokken. Hij schilderde kleine landschappen en ingetogen stillevens, maar stelde ze zelden tentoon. Daarnaast vervaardigde hij prachtige portretten van familie en vrienden, die lang in familiebezit bleven. In zijn stillevens verwerkte hij veel autobiografische elementen. Hij had oog voor de picturale rijkdom van alledaagse voorwerpen, vooral als die voor hem een bijzondere betekenis hadden. Door zijn depressies kwam hij soms maandenlang niet aan het werk. Het tij keerde toen hij

Piet Meiners.

Vincent is back Deel I: Geboortegrond Part I: Native soil

24-11-2012 / 01-04-2013

door zijn vrienden werd ondergebracht op Ewijckshoeve, het buiten van de familie Witsen. Dankzij kunstpaus Hendrik Petrus Bremmer kreeg Meiners een grote solotentoonstelling in de Rotterdamse Kunstkring. De kunstcritici spraken over zijn originele stijl en hij verkocht maar liefst 25 schilderijen. De dorre, schuwe man bloeide op. Nog geen half jaar later, in oktober, fietste hij na een cafébezoek tegen een boom, waarna hij met zijn hoofd in de modder terecht kwam en stikte.

Museum Jan Cunen stelde uit diverse particuliere en museale collecties een unieke tentoonstelling samen, die aantoont dat deze eigenzinnige kunstenaar ten onrechte in vergetelheid is geraakt.

Otterlo – Kröller-Müller Museum
0318-591241 / www.kmm.nl

Vincent is back deel I: Geboortegrond; t/m 1 april 2013.

Vincent is back deel 2: Land van het licht; 7 april t/m 1 april 2013.

De tentoonstelling 'Vincent is back' bestaat uit twee delen: deel I: Geboortegrond en deel 2: Land van het licht.

Geboortegrond gaat over Van Goghs Hollandse periode (1881-1886), waarin hij als beginnend kunstenaar het boerenleven

schildert. In deze eerste presentatie, die te zien is tot en met 1 april 2013, ligt de nadruk op Van Goghs Geboortegrond, met de donkere, aardse schilderijen en de tekeningen die hij in zijn begintijd maakt. Vanwege hun lichtgevoeligheid worden deze tekeningen maar zelden getoond.

Van 7 april tot en met 22 september 2013 volgt de tweede presentatie, Land van het licht (1886-1890), waarin te zien is hoe Van Gogh in zijn Franse periode zijn eigen stijl verder ontwikkelt, met een expressieve penseelstreek en veel kleur.

In de verzameling van Anton en Helene Kröller-Müller, de stichters van het Kröller-Müller Museum, neemt het werk van Van Gogh een bijzondere plaats in. Dankzij hen heeft het museum de op één na grootste Van Gogh-collectie ter wereld. Tussen 1908 en 1929 kopen zij maar liefst 91 schilderijen en 180 werken op papier (de tekeningen op de achterzijde van 18 bladen meegerekend). Hun budget is vrijwel onbeperkt. Vincent van Gogh is aan het begin van de 20e eeuw slechts in kleine kring bekend. De grote aandacht van het echtpaar Kröller-Müller voor hem heeft sterk bijgedragen aan de waardering die zijn werk nu geniet.

Rijswijk Museum Rijswijk
070-3903617 / www.museumrijswijk.nl/
Schilders van een verdwenen paradijs; Kunstenaars in Rijswijk 1900-1930; t/m 7 april 2013.

'Schilders van een verdwenen paradijs' is de eerste van een serie van drie tentoonstellingen, gewijd aan de kunstenaars in Rijswijk van 1900 tot heden.

Verscholen in het groen, met door bomen omzoomde paden en wegen, eeuwenoude bruggen over de Vliet en de Broeksloot, tientallen buitenplaatsen met fraai aangelegde tuinen, gold Rijswijk lange tijd als een 'paradijs'. Al sinds de 17de eeuw was Rijswijk een geliefd doel van rondreizende kunstenaars maar pas tegen het eind van de 19de eeuw vestigden zij zich in het dorp. Voor kunstenaars die wij nu rekenen tot de 'Haagse School' was buiten schilderen en tekenen hun lust en hun leven en het groene Rijswijk bood hen ruime mogelijkheden. Het leven in Rijswijk was vermoedelijk goedkoper dan in Den Haag; de grote stad lag echter op loopafstand en dus bleef het afzetgebied voor hun artistieke productie binnen handbereik.

Hoewel Rijswijk slechts enkele duizenden inwoners telde, had het een bloeiend verenigingsleven. Een groots opgezette tuinbouwtentoonstelling in 1909 was voor de kunstenaars aanleiding een tentoonstelling van hun werk te organiseren in een haastig opgezette tent op het tentoonstellingsterrein. Initiatiefnemer was de in die tijd zeer beroemde schilder Willem Carel Nakken. Hij had zich nog maar kort daarvoor in Rijswijk gevestigd en moedigde zijn collega-kunstenaars aan mee te doen. De tentoon-

stelling bleek een doorslaand succes. Het jaar daarop pakte Nakken de zaak grondiger aan. Samen met Herman van Oosterzee en Frits Mondriaan richtte hij de 'Verenigde Rijswijksche Kunstschilders' op. De kegelbaan van

Hotel Kuys-Witsenburg werd omgebouwd tot tentoonstellingsruimte en zo had Rijswijk voor enkele weken zijn eerste kunsttentoonstelling.

De Rijswijkse kunstenaarsgroep die, naast de reeds genoemde Nakken, Van Oosterzee en Mondriaan, verder bestond uit Piet de Regt, Otto Kriens, Wijnand van Horssen en Jan Versteeg als vaste kern, zou met wisselend succes regelmatig in Rijswijk exposeren.

De Rijswijkse kunstenaars bleken weinig enthousiast voor de nieuwe ontwikkelingen die de schilderkunst in deze periode doormaakte. De 'modernistische' schilderijen van de Vlaming Pol Dom, die in 1915 in hun midden neerstreek, bezagen zij met de nodige reserves. Vrijwel alle kunstenaars in Rijswijk waren lid van meerdere kunstenaarsverenigingen en exposeerden overal in Nederland en soms ook ver daarbuiten. In Rijswijk maakten zij deel uit van het sociale leven; sommigen deden dat met verve, anderen waren meer teruggetrokken. Zij waren geziene dorpsgenoten maar de 'bohemienachtige' levensstijl die nog altijd met kunstenaars wordt geassocieerd, was hen vreemd. Mede daardoor vonden zij ook in Rijswijk een (beperkte) markt voor hun werk.

In de tweede helft van de jaren twintig van de vorige eeuw sterft de vereniging een stille dood. Een aantal kunstenaars overlijdt of verhuist naar elders. De uitbundige natuur rondom Rijswijk is dan grotendeels vervangen door woningbouw; het 'paradijs' is verdwenen en de tentoonstellingen in Rijswijk zijn ten einde.

Rotterdam – Chabot museum
010-4363713 / www.chabotmuseum.nl
De jaargetijden; Landschappen van Henk Chabot; t/m 26 mei 2013.

Chabot zette het Zuid-Hollandse polderlandschap op majestueuze eigen wijze neer. Van pasteus geschilderde witte winters en herfstgezichten in aardetinten tot monumentale weidelandschappen in voorjaarsgroen en uitbundig stralende zomers. Hij zocht daarbij niet alleen naar schoonheid maar naar de uitdrukking van 'het leven'; het ging hem om het 'wezen' van wat hij schilderde, om de werkelijkheid onder het oppervlak. Die innerlijke werkelijkheid was voor hem een tragische werkelijkheid: de mensen die hij schilderde zijn letterlijk getekend door het leven, zoals hij dat ook waarnam bij de door hem mateloos bewonderde Rembrandt. Ook in zijn landschappen wilde hij waarschijnlijk meer uitdrukken dan het oppervlak. De tentoonstelling toont een representatief overzicht van zijn landschappen met veelal niet eerder getoonde schilderijen, olie-

verfchetsen en tekeningen uit museale en particuliere collecties.

De kunstenaar Henk Chabot (1894-1949) is op vele manieren nauw verbonden met de stad Rotterdam. Niet alleen zocht hij zijn onderwerpen in de stad en de directe omgeving, ook werd hij gesteund door verschillende Rotterdamse kunstliefhebbers. Aan de hand van de landschappen vertelt de tentoonstelling tevens het verhaal van de verzamelaars van Chabot.

Henk Chabot, de jaargetijden.

Tentoonstellingen uitgebreid beschreven in eerder verschenen uitgaven van 'Rond 1900'

Apeldoorn - CODA museum
055-5268400 / www.coda-apeldoorn.nl
ADO speelgoed speelt goed!; t/m 17 maart 2013.

Amsterdam - Hermitage
0900-437648243 / www.hermitage.nl
Vincent. Het Van Gogh Museum in de Hermitage Amsterdam; t/m 25 april 2013.

Amsterdam - Joods Historisch Museum
020-5310380 / www.jhm.nl
Het Amsterdam van Sal Meijer; t/m 17 maart 2013.

Assen - Drents Museum
0592-377773 / www.drentsmuseum.nl
**Afdeling Kunst 1885-1935
Hoogtepunten werk op papier uit de eigen collectie; t/m 24 maart 2013.**

Drachten - Museum Dr8888
0512-51 56 47/www.museumdrachten.nl
Ids Wiersma & Sierd Geertsma, Monet & Van Gogh van Friesland; t/m 17 maart 2013.

's-Gravenhage - Gemeentemuseum
070-3381111 / www.gemeentemuseum.nl
Mondriaan en de Stijl; t/m 1 januari 2014.

Groningen - Groninger Museum
050-3666555 / www.groningermuseum.nl
**De collectie Veendorp; Levenswerk van een zorgvuldig verzamelaar; t/m 2 juni 2013 (verlengd).
Nordic Art 1880 – 1920; Noord Europese schilderkunst uit de 19de en 20ste eeuw; t/m 05 Mei 2013.**

Leerdam - Nationaal Glasmuseum
0345 – 614960 / www.nationaalglasmuseum.nl
Copier: een nieuw Leven; t/m mei 2013.

Steenwijk - Instituut Collectie Hildo Krop
Gasthuislaan 2, 8331 MX Steenwijk / www.hildokrop.nl
Hildo Krop, stadsbeeldhouwer van Amsterdam; t/m 30 september 2013.

Utrecht - Centraal Museum
030-2362362 / www.centraalmuseum.nl
RIETVELD EN VAN BAARENCOLLECTIE, Kunst en vormgeving 1915-1930; t/m 11 mei 2014.

Valkenswaard - Nederlands Steendrukmuseum
040-204 98 41 / <http://www.steendrukmuseum.nl>
Les maîtres de l' affiche / De meesters van het Franse affiche; t/m 21 april 2013.

Woerden - Stadsmuseum Woerden
0348 - 43 10 08 / www.stadsmuseumwoerden.nl
GESTEL HERVONDEN - werk op papier uit twee collecties; t/m 24 maart 2013 (verlengd).

Zundert - Vincent van GoghHuis
076-5978590 / www.vangoghuis.com
Roland Holst en de Buissche Heide; t/m 3 november 2013 (verlengd).

Zwolle - Kasteel Het Nijenhuis, Heino/Wijhe
0572-388188 / www.museumdefundatie.nl
**Jan Hendrik Verstegen – Ademloze ruimtelijkheid; t/m 17 maart 2013 (verlengd).
Topstukken uit Fundatie collectie te zien in Kasteel het Nijenhuis; t/m 1 april 2013.**